

Юрій Щепанюк,
аспірант Львівського національного
університету імені Івана Франка
ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-0102-8371>

РАДА АДВОКАТІВ ТА ЮРИДИЧНИХ ТОВАРИСТВ ЄВРОПИ ЯК РУШІЙ ДО ФОРМУВАННЯ УНІФІКОВАНИХ СТАНДАРТІВ АДВОКАТУРИ У ПРАВІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

У статті аналізується роль Ради адвокатів та юридичних товариств Європи (ССБЕ) в контексті формування уніфікованих стандартів адвокатської діяльності в межах Європейського Союзу. Розглянуто історичний розвиток та еволюцію організації, її місце в інтеграційних процесах ЄС, а також її основні завдання та функції, зокрема у сфері захисту прав адвокатів, розвитку професійних стандартів і забезпечення доступу до правосуддя.

Автор підкреслює важливість діяльності ССБЕ у контексті глобалізації та європейської інтеграції правових систем, зазначаючи значення організації для гармонізації національних правових норм і стандартів адвокатської практики, а також для забезпечення високої якості правової допомоги в межах Європи.

Особлива увага приділяється механізмам взаємодії органів ССБЕ та її комітетів, які забезпечують ефективну координацію діяльності організації, зокрема через пленарні сесії та спеціалізовані комітети, що працюють над розвитком нових ініціатив та політичних рекомендацій. Крім того, зазначено, що ССБЕ активно сприяє інтеграції адвокатських практик у єдиний правовий простір Європи, створюючи умови для вільного надання юридичних послуг на території всіх країн-членів ЄС. Стаття висвітлює важливу роль ССБЕ у розвитку адвокатури, сприяючи забезпеченню прав людини, верховенства права та демократичних принципів у країнах Європейського Союзу.

Ключові слова: Рада адвокатів та юридичних товариств Європи, ССБЕ, адвокатська діяльність, уніфікація стандартів, Європейський Союз, адвокат, самоврядування, правовий простір, права адвокатів, доступ до правосуддя, гармонізація правових систем.

Shchepaniuk Yu.

The Council of Bars and Law Societies of Europe as a driver for the formation of unified standards of the bar in the law of the European Union

This article explores the role of the Council of Bars and Law Societies of Europe (CCBE) in shaping unified standards for the legal profession within the European Union. The CCBE is a key player in promoting the harmonization of legal practices across EU member states. The article discusses the historical development and evolution of the organization, which was founded in 1960, as well as its primary functions and objectives, such as protecting the rights of lawyers, advancing professional standards, and ensuring access to justice.

The article emphasizes CCBE's significant impact on the European legal landscape, particularly in its efforts to create a unified legal space that allows lawyers to offer legal services across EU borders without legal barriers. The CCBE actively contributes to the development of European legal norms, working closely with EU institutions to influence legislative changes affecting the legal profession. This includes areas such as the recognition of professional qualifications, the legal status of lawyers, and the establishment of ethical guidelines for the legal profession.

The article also highlights the organization's work in fostering international cooperation among legal practitioners through its committees and plenary sessions, which facilitate the exchange of knowledge and best practices among lawyers from different EU countries. These sessions also serve as a platform for the discussion of key issues such as human rights, the rule of law, and democratic values.

Furthermore, CCBE plays a vital role in supporting the continuous education of lawyers, ensuring that legal professionals in Europe maintain high standards of competence and stay up-to-date with evolving legal frameworks. The article concludes that the CCBE is essential in strengthening the rule of law within the EU by uniting the legal community, promoting access to justice, and ensuring the protection of human rights across European borders.

Keywords: Council of Bars and Law Societies of Europe, CCBE, legal profession, EU integration, legal standards, lawyers' rights, access to justice, professional standards, European Union, human rights, legal practice harmonization.

Постановка проблеми. Адвокатська діяльність є основою правової системи та забезпечення доступу громадян до правосуддя. В умовах глобалізації та інтеграції правових систем, важливість створення єдиного правового простору для адвокатів в межах Європейського Союзу стає дедалі актуальнішою. Водночас, збереження національних особливостей та стандартів у роботі адвокатів у країнах ЄС при збереженні єдиного підходу до професії є значною проблемою. Ключовим напрямком є необхідність гармонізації адвокатської діяльності, етики та професійних стандартів між різними країнами ЄС, що дозволяє забезпечити взаємодію між адвокатами з різних юрисдикцій, полегшити надання правової допомоги на всій території Європи та забезпечити рівний доступ до правосуддя для громадян незалежно від їхнього місця проживання. Це завдання ускладнюється різноманітністю національних правових систем та наявністю правових бар'єрів, які обмежують ефективність адвокатської діяльності в межах ЄС. Важливим аспектом є роль Ради адвокатів та юридичних товариств Європи (CCBE) у формуванні єдиних стандартів для адвокатської діяльності в межах ЄС. Проте, попри численні досягнення цієї організації, існують проблеми в адаптації національних правових систем до європейських стандартів, а також у забезпеченні ефективного співробітництва між різними адвокатськими асоціаціями. Отже, постановка проблеми полягає у необхідності подолання правових та організаційних бар'єрів, що перешкоджають створенню уніфікованої адвокатської практики в межах ЄС, і забезпечення ефективного механізму взаємодії між адвокатами з різних країн для створення єдиного правового простору, що відповідає високим професійним стандартам і забезпечує доступ до правосуддя для всіх громадян Європи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Загалом питаннями розвитку та функціонування адвокатури у праві ЄС, загальними стандартами адвокатури займалися такі науковці як Т. Б. Вільчик, С. С. Бандурка, Н. М. Бакаянова, М. А. Погорецький, В. О. Святоцька, О.Г. Яновська.

Проте, як правильно зазначає В. В. Решота, у вітчизняній літературі недостатньо уваги приділено Раді адвокатів та юридичних товариств Європи, що ускладнює питання вивчення даної теми у контексті дослідження проблематики функціонування адвокатського самоврядування[3].

Мета дослідження – аналіз ролі Ради адвокатів та юридичних товариств Європи (CCBE) у процесі формування уніфікованих стандартів адвокатської діяльності у праві Європейського Союзу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Адвокатура є однією з найфундаментальніших професій у правовій системі кожної країни, що здійснює захист прав і свобод громадян, забезпечує справедливий доступ до правосуддя та гарантує дотримання законодавства. У країнах Європейського Союзу (ЄС) діяльність адвокатів регулюється цілим рядом стандартів і норм, що складають єдиний Кодекс етики та професійних правил, а також органами адвокатського самоврядування серед яких важливо виокремити Раду адвокатів та юридичних товариств Європи. Адвокатське самоврядування – це система організаційних структур та механізмів, які забезпечують незалежність і самостійність адвокатів у виконанні їх професійних обов'язків, а також регулювання діяльності адвокатури. На думку М. А. Погорецького, О. Г. Яновської, можна застосувати підхід Джеферсона до самоврядування громад із контексту адвокатського самоврядування. Згідно з цим підходом, адвокатське самоврядування розглядається як влада, яка підкоряється закону і контролюється судом. Таким чином, ми можемо говорити про «адвокатську владу» [1]. Система адвокатського самоврядування допомагає забезпечити ефективність адвокатської діяльності, захистити інтереси громадян та держави і сприяти правовому порядку.

Варто погодитися з І. Я. Семенюком у тому, що з аксіологічної позиції суть моральних стандартів адвокатури та адвокатського самоврядування в цивілізованому суспільстві полягає не лише в їх здатності бути соціальним регулятором, а й у здатності до реалізації свободи, рівності, істини, справедливості. Тому вони належать до фундаментальних цінностей сучасної адвокатури [9, с. 31].

Загалом, самоврядування є формою організації соціального управління, в якій активна участь у процесі прийняття рішень, виконанні функцій та захисту інтересів здійснюється самими людьми, що належать до колективу [6, с. 14].

Поміж національних громадських об'єднань адвокатів, існує також значна кількість міжнародних громадських об'єднань адвокатів (юристів), до яких можуть приєднатися адвокати з України. Міжнародні об'єднання, створені за сприянням міжнародного юридичного співтовариства, грають важливу роль у встановленні міжнародних етичних норм адвокатської професії, поширенні принципів верховенства права та захисті прав людини [7, с. 33].

Рада адвокатів та юридичних товариств Європи (Council of Bars and Law Societies of Europe, CCEBE) є важливою міжнародною організацією, яка здійснює значний вплив на розвиток європейської адвокатури. В умовах глобалізації та інтеграції правових систем, CCEBE виступає як рушійний фактор у

формуванні уніфікованих стандартів адвокатської практики в межах Європейського Союзу. ССВЕ є однією з головних організацій, що об'єднує адвокатів і юридичні товариства різних країн Європи. Ідея створення пан'європейської організації адвокатів і юридичних товариств виникла в середині XX століття, в контексті необхідності гармонізації правової практики та взаємодії між адвокатами з різних європейських країн. Вже в 1949 році в Римі була заснована Міжнародна асоціація юристів (International Association of Lawyers), яка поклала початок міжнародному співробітництву серед юридичних організацій. Проте саме Рада адвокатів і юридичних товариств Європи (ССВЕ) була заснована у 1960 році в Брюсселі з метою більш тісної співпраці між юридичними організаціями країн Європи, для обміну досвідом, сприяння розвитку єдиного правового простору та захисту прав адвокатів у межах ЄС. Рада адвокатів та юридичних товариств Європи (The Council of Bars and Law Societies of Europe – ССВЕ), створена в 1960 р., сьогодні представляє адвокатські організації, що діють у Європейському Союзі та Європейському Економічному Просторі, асоційовані з понад 500 000 юристів[4].

Варто зазначити що вступ до Міжнародної асоціації адвокатів (ІВА) та Ради адвокатських асоціацій та юридичних товариств Європи (ССВЕ) значно розширив можливості українських адвокатів щодо захисту їх законних інтересів [8, с. 34]. Загалом, ці міжнародні організації мають позитивний вплив на діяльність адвокатури в Україні та на загальну правову систему країни. При розгляді можливих адаптацій до європейської практики способів регулювання адвокатської професії в Україні, виділяється той факт, що, незважаючи на тверду позицію представників адвокатських саморегулюючих організацій, адвокатура в Україні є незалежним самоврядним професійним правозахисним інститутом громадянського суспільства, тобто недержавним інститутом, діяльність якого не пов'язана з виконанням функції держави або місцевого самоврядування, судова практика нині сформувала та послідовно відстоює правову позицію, згідно з якою держава делегувала адвокатурі в Україні окремі владні повноваження [10, с. 434].

ССВЕ представляє європейських адвокатів і юридичні товариства у своїх спільних інтересах перед європейськими та іншими міжнародними установами. Вона забезпечує зв'язок між її членами та європейськими установами, міжнародними організаціями та іншими юридичними організаціями в усьому світі. Найважливішими завданнями ССВЕ що визначається зокрема і її Статутом є : захист прав адвокатів, захист верховенства права, прав людини та демократичних цінностей. Сфери, що викликають особливе увагу, включають доступ до правосуддя, цифровізація процесу надання правничої допомоги і доступу до правосуддя, розвиток верховенства права та захист основоположних прав і свобод клієнта [2].

Також особлива увага приділяється процесу єдності та гармонізації правових стандартів адвокатури на європейському рівні, що досягається завдяки обміну досвідом та організацією заходів, практик, семінарів для практикуючих адвокатів та юристів.

Організація має чітко визначену структуру органів, кожен з яких має важливе значення для ефектної діяльності ССВЕ. Чільне місце серед органів ССВЕ посідає Президія, очільником якої є обраний на визначений термін президент. Президент представляє ССВЕ на міжнародних заходах, забезпечує взаємодію з іншими міжнародними організаціями та виступає від імені організації в питаннях, що стосуються адвокатської діяльності та прав людини. Віце-президенти допомагають президенту в його діяльності, виконують допоміжні функції та можуть заміщати його в разі необхідності. Вони також відповідають за спеціалізовані напрямки в межах ССВЕ, наприклад, за комунікації з іншими міжнародними організаціями або конкретні проекти. Строк повноважень обраних представників складає один рік[5].

Виконавчим органом Ради є постійний комітет, до складу яких входять представники національних делегацій Ради. Засідання комітетів проводяться п'ять разів на рік. Постійний комітет здійснює повне управління Радою, за винятком функцій покладених виключно на пленарні сесії Ради. Загальне засідання Ради, що мають назву пленарної сесії проходять за участі усіх членів Ради під головуванням її президента. Пленарні сесії проводяться двічі на рік із найважливіших питань, що визначені постійними комітетами Ради. Кожна делегація залежно від країни походження має певну кількість голосів. Голова делегація або інший уповноважений представник голосує за відповідну делегацію кількістю голосів, що визначена Статутами Ради [5].

Комітети та робочі групи складаються з представників та експертів національних делегацій. Комітети збираються за потреби. Особливе місце займає фінансовий комітет, що має контрольно-консультативні функції. Інші комітети та робочі групи створюються головою Ради при потребі [3].

ССВЕ має кілька комітетів, які займаються конкретними напрямками адвокатської діяльності. Комітети складаються з експертів і працюють над розробкою рекомендацій, стандартів та політичних ініціатив.

Комітет з прав людини (Human Rights Committee) – займається питаннями захисту прав людини та прав адвокатів у контексті міжнародних стандартів.

Комітет з професійних стандартів (Professional Affairs Committee) – відповідає за розвиток та підтримку професійних стандартів для адвокатів.

Комітет з доступу до правосуддя (Access to Justice Committee) – працює над забезпеченням доступу до правосуддя для вразливих груп населення.

Організацію діяльності Ради та всіх її підрозділів здійснює секретаріат, який призначається постійним комітетом Ради. Генеральний секретар очолює секретаріат. Секретаріат відповідає за координацію роботи комітетів. Секретаріат ССВЕ забезпечує підготовку і поширення матеріалів для засідань, організація засідань Ради та Загальної Асамблеї, підтримку внутрішньої і зовнішньої комунікації, координацію проектів і ініціатив, які реалізуються ССВЕ. Секретаріат відіграє ключову роль у забезпеченні ефективної організації діяльності ССВЕ та підтримці комунікації між її членами[5].

Одним із найважливіших заходів у процесі здійснення діяльності ССВЕ є Пленарна сесія. Пленарні сесії збирають представників національних адвокатських асоціацій, які делегуються для участі в обговоренні ключових питань у межах діяльності організації.

Пленарна сесія ССВЕ має на меті забезпечити платформу для обговорення важливих питань професії адвоката, а також визначення стратегічних напрямків діяльності організації [2].

На цих сесіях представляються звіти, доповіді, розглядаються питання, які потребують колективного обговорення та прийняття рішень. Пленарні сесії є важливим інструментом для координації дій національних асоціацій адвокатів, а також для визначення політики ССВЕ щодо розвитку адвокатської діяльності та правової системи Європи. У пленарних сесіях беруть участь представники національних адвокатських асоціацій, які є членами ССВЕ. Кожна країна може делегувати своїх представників для участі в засіданнях, що дозволяє обговорювати проблеми, що стосуються адвокатів та юридичних товариств кожної конкретної країни [5]. Також учасниками є члени Ради ССВЕ, які беруть участь у прийнятті рішень і вносять пропозиції щодо політики організації. Забезпечують ведення пленарних засідань і надають доповіді щодо стратегічних напрямків діяльності організації керівництво ССВЕ, а саме президент, віце-президенти та інші посадовці.

Пленарні засідання є правомочними за умови присутності делегацій, що мають не менше як дві третіх голосів. Проте для постійного комітету кворум встановлено простою більшістю членів комітету.

Більшість питань, що приймаються пленарною сесією чи постійним комітетом вимагають подвійної більшості голосів, зокрема це стосується прийняття змін до статутів, рішень щодо призупинення голосування делегації, прийняття чи виключення членів Ради, розпуску Ради, обрання голови та віце-голів Ради та голови фінансового комітету, прийняття бюджету та інші питання, визначені статутами Ради.

Подвійна більшість при цьому означає:

- кількість голосів є рівною чи більшою двох третин поданих голосів;
- схвалення прийняття рішення не менше, ніж двома третинами голосів делегацій [3].

Висновки. Рада адвокатів та юридичних товариств Європи (ССВЕ) є невід'ємною складовою системи доступу до правосуддя Європейського Союзу, що відіграє ключову роль у формуванні уніфікованих стандартів адвокатської діяльності на європейському рівні. Важливість цієї організації полягає не лише в її здатності забезпечити єдині етичні та професійні норми для адвокатів з різних країн ЄС, але й у її здатності сприяти гармонізації правових систем, що є критичним аспектом для підтримки правової єдності в Європі. Рада активно працює над усуненням правових бар'єрів для адвокатів, що дозволяє їм вільно надавати правову допомогу в інших країнах-членах ЄС. Це важливий крок у напрямку створення єдиного правового простору в Європі, де громадяни мають доступ до кваліфікованої правової допомоги, незважаючи на національні кордони. ССВЕ не лише сприяє розробці нових норм, але й активно підтримує адаптацію до вже існуючих європейських стандартів. Постійне вдосконалення законодавства в ЄС вимагає постійної взаємодії з адвокатами та юридичними організаціями, щоб врахувати специфіку національних правових систем і водночас забезпечити єдину базу для функціонування професії адвоката в межах ЄС. Завдяки діяльності ССВЕ, зміни в законодавстві ЄС, зокрема щодо прав людини, правосуддя та доступу до правосуддя, інтегруються в національні системи адвокатури, що дозволяє забезпечити високий рівень юридичної допомоги у всіх країнах-членах. У межах Європейського Союзу ССВЕ сприяє розвитку спільних навчальних програм та ініціатив для адвокатів, що дозволяє підвищити їхню кваліфікацію та забезпечити відповідність сучасним вимогам адвокатської практики. Діяльність ССВЕ є ключовою для інтеграції правових систем країн ЄС, підвищення кваліфікації адвокатів та забезпечення високих стандартів правової допомоги для

громадян Європи. Завдяки зусиллям цієї організації, адвокати мають можливість працювати в єдиному правовому просторі, що сприяє забезпеченню прав людини, справедливості та рівності перед законом в рамках ЄС. ССВЕ також виступає важливим майданчиком для взаємодії національних організацій, що забезпечує не лише ефективну юридичну допомогу, а й захист прав адвокатів і клієнтів на європейському рівні.

Список використаних джерел

1. Погорецький М.А., Яновська О.Г. Адвокатура України: підручник. Київ: Юрінком Ін-тер, 2014. 368 с.
2. The Council of Bars and Law Societies of Europe (CCBE). URL: <http://www.ccbe.eu/about/who-we-are/> (дата звернення: 14.04.2025).
3. Решота В. В. Правовий статус ради адвокатських асоціацій та правових товариств Європи та її роль у зміцненні адвокатського самоврядування. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. 2014. № 12. С. 14–18.
4. Святоцька В.О. Всесвітні міжнародно-правові стандарти організації та діяльності адвокатури: український вимір. *Право України*. 2012. № 7. С. 250–256.
5. The Council of Bars and Law Societies of Europe (CCBE). URL: <https://www.ccbe.eu/structure/structure/> (дата звернення: 14.04.2025).
6. Вільчик Т.Б. Конституційне право на правову допомогу адвоката у країнах Європейського Союзу та в Україні: монографія. Харків: Право, 2015. 400 с.
7. Андросчук А. Професія юриста в країнах Європейського Союзу. *Юридичний журнал*. 2011. № 2. С. 118–130.
8. Фіолевський Д. П. Адвокатура. Вид., випр. і допов. Київ: Алерта, 2014. 624 с.
9. Семенюк І. Я. Моральні засади діяльності інституту адвокатури: теоретико-правовий аспект: дис. канд. юрид. наук: 12.00.01. Львів, 2015. 240 с.
10. Стефанчук М.М. Тенденції розвитку функцій адвокатури в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. 2022. Вип. 69. С. 429–437.

References

1. Pohoretskyi, M. A. & Yanovska, O. H. (2014). *Advokatura Ukrainy: pidruchnyk [The Bar of Ukraine: textbook]*. Kyiv: Yurinkom Inter [in Ukrainian].
2. *The Council of Bars and Law Societies of Europe (CCBE)*. Retrieved from <http://www.ccbe.eu/about/who-we-are/> [in English].
3. Reshota, V. V. (2014). Pravovyi status Rady advokatskykh asotsiatsii ta pravovykh tovarystv Yevropy ta yii rol u zmitsnenni advokatskoho samovriadiuvannia [Legal status of the Council of Bars and Law Societies of Europe and its role in strengthening the self-governance of the bar]. *Naukovi zapysky Lvivskoho universytetu biznesu ta prava – Scientific Notes of the Lviv University of Business and Law*, 12, 14–18 [in Ukrainian].
4. Sviatotska, V. O. (2012). Vsesvitni mizhnarodno-pravovi standarty orhanizatsii ta diialnosti advokatury: ukraïnskyi vymir [Universal international legal standards of the organization and activity of the bar: Ukrainian dimension]. *Pravo Ukrainy – Law of Ukraine*, 7, 250–256 [in Ukrainian].
5. *The Council of Bars and Law Societies of Europe (CCBE)*. Retrieved from <https://www.ccbe.eu/structure/structure/> [in English].
6. Vilchik, T. B. (2015). *Konstytutsiine pravo na pravovu dopomohu advokata u krainakh Yevropeiskoho Soiuzu ta v Ukraini: monohrafiia [Constitutional right to legal assistance of an advocate in the EU countries and in Ukraine: monograph]*. Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].
7. Androshchuk, A. (2011). Profesiiia yurysta v krainakh Yevropeiskoho Soiuzu [The legal profession in EU countries]. *Yurydychnyi zhurnal – Legal Journal*, 2, 118–130 [in Ukrainian].
8. Fiolevskyi, D. P. (2014). *Advokatura [The Bar]*. Rev. and enl. ed. Kyiv: Alerta [in Ukrainian].
9. Semeniuk, I. Ya. (2015). *Moralni zasady diialnosti instytutu advokatury: teoretyko-pravovyi aspekt: dys. kand. yuryd. nauk: 12.00.01 [Moral foundations of the bar as a legal institution: theoretical and legal aspect: PhD thesis]*. Lviv [in Ukrainian].
10. Stefanchuk, M. M. (2022). Tendentsii rozvytku funkttsii advokatury v Ukraini [Trends in the development of the functions of the bar in Ukraine]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Serii: Pravo – Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Law Series*, 69, 429–437 [in Ukrainian].

Стаття надійшла 10.05.2025